

Lähetekeskustelun käyminen talouden tasapainotusohjelmasta vuosille 2027-2031 ja jatkovalmistelusta päättäminen

Kunnanhallitus 15.06.2026
1507/02.02.02/2026

Valmistelija

Ora Kari, etunimi.sukunimi@tuusula.fi

Perustelut

Valtuusto päätti 8.9.2025 § 158 Kasvun ja talouden hallintaohjelmasta vuosille 2025 - 2034. Kunnan kasvu on ollut voimakasta kaavoituksen, palveluverkon edistämällä ja väestömuutoksella mitattuna. Talouden hallinnassa on ollut haasteita viimeisen kahden vuoden alijäämäisen tuloksen näkökulmasta. Vuosien 2020-2025 talouden tunnusluvun mittareilla tarkasteltuna talouden puskurit ovat heikentyneet, omavaraisuus laskenut ja suhteellinen velkaantuneisuus sekä lainamäärä kasvaneet (Liite: Talouden tunnusluvut 2020-2025). Talouden tasapainottamista pitää rakentaa systemaattisesti tulevaisuuden epävarmuudet huomioiden. Tältä osin tematiikka, johon talouden tasapainottaminen rakentuu, on hyvin pitkälti samaa kuin aikaisemmin kasvun ja talouden hallintaohjelmassa on linjattu. Kasvun ja talouden hallintaohjelma on tarkoituksenmukaista korvata talouden tasapainotusohjelmalla.

Miksi muutos kasvun ja talouden hallintaohjelmasta talouden tasapainotusohjelmaan?

Kunnan toimintaympäristö ja talouden reunaehdot ovat muuttuneet olennaisesti ensimmäisen kasvun ja talouden hallintaohjelman hyväksymisen jälkeen vuodesta 2019. Muutoksia kunnan toimintaan ovat olleet hyvinvointialueiden käynnistyminen vuonna 2023 sekä työllisyysalueiden käynnistyminen vuonna 2025. Vaikka kunnan kasvu on ollut määrällisesti ja rakenteellisesti vahvaa, kasvuun liittyvä taloudellinen kantokyky ei ole kehittynyt samassa suhteessa. Tämä ilmenee erityisesti tulo- ja investointitasoon, käyttötalouden rakenteellisina paineina sekä velkaantumisen kasvuna.

Siirtyminen talouden tasapainotusohjelmaan on tarkoituksenmukaista seuraavista keskeisistä syistä:

1. Henkilöstörakenteen hallinta

Henkilöstörakenteen muutospaineet tulevaisuuden tarpeisiin vastaamiseksi. Henkilöstömenot muodostavat kunnan suurimman yksittäisen kuluerän. Eläköityminen tarjoaa hallitun mahdollisuuden rakenteellisiin muutoksiin, tehtävä ja prosessimuutosten keinoin, mutta tämä edellyttää strategista ja pitkäjänteistä ohjausta. Tasapainotusohjelma mahdollistaa henkilöstörakenteen sopeuttamisen ilman hallitsemattomia sopeutustoimia.

2. Tilat ja palveluverkko

Palveluverkon ja tilakannan kustannuspaineet syntyvät kunnan tilakannasta ja palveluverkosta, jotka muodostavat merkittävän kustannuserän. Ilman rakenteellista sopeutusta tilatehokkuus jää heikoksi, ja investointien sekä ylläpidon kustannukset kasvavat hallitsemattomasti.

Tasapainotusohjelmassa tilaratkaisut sidotaan systemaattisesti talouden kestävyYTEEN.

Väestönkasvun ja palvelutarpeen epäsuhta korostuu. Vaikka väestönkasvu lisää verotulopohjaa pitkällä aikavälillä, lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä se kasvattaa merkittävästi investointi- ja käyttötalouspaineita erityisesti palveluverkossa (päiväkodit, koulut, infra). Tämä epäsuhta edellyttää kasvun hallinnan sijaan palvelurakenteen ja investointien kriittistä priorisointia.

3. Investointiohjaus

Tulorahoituksen riittävyyden turvaamisen näkökulmasta, kuntatalouden keskeinen kestävyYden mittari on investointien tulorahoitusaste. Nykytilanteessa tulorahoitus ei kata investointeja, mikä johtaa velkaantumisen kasvuun ja heikentää kunnan rahoitusasemaa. Viimeisen kahden vuoden aikana investoinneista n. 70 % on rahoitettu velalla. Tasapainotusohjelmalla varmistetaan, että investointitaso ja käyttötalous sovitetaan realistisesti kunnan tulokertymään.

Velkaantumisen hallinta ja rahoitusriskien pienentäminen on tavoitettava, koska kunnan suhteellinen velkaantuneisuus ja lainakanta ovat kasvaneet merkittävästi. Korkotason nousu ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus korostavat tarvetta hallita velkariskiä ennakoivasti. Talouden tasapainotusohjelma mahdollistaa velkaantumisen hallitun vakauttamisen ja pitkän aikavälin rahoituskestävyYden varmistamisen.

4. Tuotantotavat ja prosessit

Tuottavuuden ja toimintatapojen uudistamisen välttämättömyys syntyy nykyisestä kustannuskehityksestä ja edellyttää merkittäviä tuottavuusparannuksia. Näitä ei saavuteta yksittäisillä toimenpiteillä, vaan laajoilla prosessi- ja tuotantotapojen uudistuksilla. Tasapainotusohjelma kokoaa nämä toimenpiteet yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Talouden rakenteellisen epätasapainon korjaamisen kannalta kunnan talouden haaste ei ole luonteeltaan suhdanneluonteinen vaan rakenteellinen. Käyttötalouden menokehitys ylittää tulopohjan kasvun, ja investointitaso on pitkään ollut tulorahoitusta korkeampi. Tämä edellyttää pysyviä rakenteellisia toimenpiteitä, joita ei voida riittävällä tavalla ohjata kasvunäkökulmasta käsin.

5. Tulopohja ja elinvoima

Tulopohjan vahvistaminen ja omaisuuserien strateginen käyttö ja tehokkaampi hallinta ovat keinoja, joilla kunnan talouden kestävyYttä voidaan vahvistaa. Tämä korostaa elinvoimapolitiikan, maapolitiikan ja konserniohjauksen roolia osana talouden kokonaisuutta.

Toimintaympäristön epävarmuus ja ennakkoinnin tarve on varautumista siihen, että kuntatalouteen kohdistuu merkittävää epävarmuutta mm. valtiosuusjärjestelmän muutosten, väestörakenteen kehityksen sekä yleisen talouskehityksen osalta. Tasapainotusohjelma luo ennakoivan ja skenaariopohjaisen ohjausmallin, jolla kunta pystyy ennakoimaan ja tarvittaessa reagoimaan muutoksiin hallitusti.

Talouden tasapainotus tulee rakentaa niin, että painopiste on

1. henkilöstörakenteen hallitussa uudistamisessa eläköitymisen kautta,

2. tiloissa ja palveluverkossa,
3. investointiohjauksessa,
4. tuotantotapojen ja prosessien tehostamisessa, sekä
5. tulopohjaa tukevissa elinvoima- ja omaisuusratkaisuissa

Talouden tasapainotus tulee rakentaa valtuustokaudet ylittävänä toimenpiteinä, joiden toteutukseen on sitouduttava kaikilla päätöksenteon ja toiminnan tasoilla.

Yhteenveto

Kasvun ja talouden hallintaohjelma on perustunut kasvun ja kehityksen hallintaan tilanteessa, jossa talouden haasteet olivat hallittavissa kasvun kautta. Kunnan voimakas kehittyminen, väestön kasvu ja tonttien myynnit ovat tukeneet kunnan elinvoimaisuutta. Taloussuhdanteessa tämä kehitys on ollut vaimeaa. Nykyisessä tilanteessa kunnan talous edellyttää ensisijaisesti rakenteellista tasapainottamista.

Talouden tasapainotusohjelmaan siirtyminen on välttämätöntä, jotta kunta voi turvata taloudellisen kestävyuden, hallita velkaantumista ja varmistaa palvelujen järjestämisen pitkällä aikavälillä. Talouden tasapainoon pääsemistä arvioidaan kunnan tilinpäätöksen tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen tunnuslukumittareilla.

Hallintosäännön raportointivelvoite kytkee talouden tasapainotusohjelman kiinteäksi osaksi kunnan talouden seurantaa ja ohjausta. Ohjelman toteutumista arvioidaan systemaattisesti osavuosikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä, mikä vahvistaa ohjelman tarvitsemää päättäjien ohjausroolia ja päätöksenteon tietopohjaa.

Hallintosäännön 46 §:n 2. mom. mukaan kunnanhallitus ja johtokunta raportoivat talousarvion toteutumisesta valtuustolle osavuosikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Esittelijä

kansliapäällikkö Oksanen Annaliisa

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää

- käydä lähetekeskustelun talouden tasapainotuksen periaatteista ja evästä taloushallintoa ja toimialueita jatkovalmistelun osalta;

- että talouden tasapainotusohjelma valmistellaan hyväksyttäväksi vuoden 2027 talousarvion mukaisessa aikataulussa.

Päätös